

รายงานการติดตามและประเมินผล
ความคุ้มค่าโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน
(Wet Crossing) ประจำปี พ.ศ.2553, 2554(หลังดำเนินการ)

ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผลแผนงานโครงการ
กองแผนและงบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
โทร. 0 4323 9256

เอกสารเล่มนี้ เป็นเอกสารรายงานผลการติดตามและประเมินผลความคุ้มค่าโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน(Wet Crossing) ประจำปี พ.ศ. 2553,2554 (หลังดำเนินการ) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบความคุ้มค่า และสมประโยชน์ของโครงการ เพื่อต้องการทราบผลการดำเนินโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การติดตามและประเมินผลในครั้งนี้เป็นการติดตามและประเมินผลเชิงคุณภาพ ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย คือ ชาวบ้านที่อยู่ในเขต อำเภอหนองสองห้อง อำเภอพระยืน อำเภอบึงนาราง อำเภอน้ำโพธิ์ อำเภอชุมแพ ที่อยู่ในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่านประจำปีงบประมาณ 2553, 2554 และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผลเป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ดังนั้น ผลที่ได้จากการติดตามและประเมินผลโครงการดังกล่าว ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพประสิทธิผล ความคุ้มค่าและประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากโครงการ มีข้อมูลไว้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น และเพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผลแผนงานโครงการ กองแผนและงบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ทำการติดตามและประเมินผลโครงการดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว ซึ่งได้นำเสนอผลการติดตามฯ ต่อผู้บริหารและเผยแพร่ให้ผู้สนใจได้รับทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารการติดตามและประเมินผลเล่มนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจ หรือส่วนราชการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการครั้งต่อไป

ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผลแผนงาน/โครงการ

กองแผนและงบประมาณ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

สิงหาคม 2555

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของการติดตาม	1
วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล	2
ขอบเขตของการติดตามและประเมินผล	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
นิยามศัพท์	2
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	3
แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น	3
แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด	6
แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ	11
แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความคุ้มค่า	13
แนวคิดเกี่ยวกับถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน	17
กรอบแนวคิดในการติดตามและประเมินผล	19
3 วิธีดำเนินการติดตามและประเมินผล	20
กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล	20
การเลือกพื้นที่และเลือกผู้ให้ข้อมูล	20
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	21
การสร้างเครื่องมือในการติดตามฯ	21
การเก็บรวบรวมข้อมูล	21
การวิเคราะห์ข้อมูล	21
การนำเสนอ	22
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	23
ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล	23
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	23
5 สรุปการติดตามและประเมินผล	26
วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล	26
สรุปผลการติดตามและประเมินผล	26
อภิปรายผล	29
ข้อเสนอแนะ	30
บรรณานุกรม	32
ภาคผนวก	

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการติดตาม

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งจังหวัด ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตรกรรม ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาชนบทและเมืองให้น่าอยู่ที่มีความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้มีความเจริญครอบคลุมทุกหมู่บ้านและชุมชน มุ่งพัฒนาเพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชนและชุมชนอย่างยั่งยืน โดยพัฒนาด้านการเกษตร มีการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เช่น การขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะ จัดสร้างฝายเก็บกักน้ำ ขุดสระในไร่นา และการก่อสร้างถนนสำหรับให้น้ำล้นผ่านลักษณะภูมิประเทศอยู่ในที่ราบสูง สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปเป็น ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว แต่ฤดูแล้งมีสภาพแห้งแล้งมาก เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ การขนส่งคมนาคมส่วนใหญ่เป็นทางบก ใช้รถยนต์ และรถไฟเป็นพาหนะในการเดินทาง แต่ในบางครั้งถนนหรือทางรถไฟก็ตัดผ่านแม่น้ำ ลำคลอง หรือแอ่งน้ำกว้างใหญ่ ตามสภาพภูมิประเทศบริเวณนั้น ๆ ถนนหรือทางรถไฟเปลี่ยนเป็นทำนบกั้นกักน้ำ ทำให้น้ำเอ่อท่วมในพื้นที่บริเวณด้านที่อยู่ทางต้นน้ำ และเกิดความแห้งแล้งในบริเวณที่อยู่ทางด้านท้ายน้ำ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย และผลิตผลด้านการเกษตรกรรมของชาวบ้าน ดังนั้นในกรณีดังกล่าว จึงจำเป็นต้องเปิดช่องน้ำ โดยการสร้างสะพาน หรือ ท่อ ในช่วงตอนนั้น แต่ในกรณีที่เป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่ อาจจะลดระดับถนน หรือทางรถไฟให้ต่ำลง ซึ่งจะมีลักษณะเหมือนหนึ่งเป็นฝายน้ำล้น และเป็น การขจัดปัญหาความเดือดร้อนเสียหายให้กับประชาชน องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อใช้กักเก็บน้ำ ในฤดูแล้ง ให้เกษตรกรมีน้ำใช้สามารถปลูกพืชในหน้าแล้งและยังเป็นถนนสำหรับข้ามไป มาได้ ดังนั้นองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินก่อสร้างถนนสำหรับให้น้ำล้นผ่าน(Wet Crossing)ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานโครงการดังกล่าว เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ดังนั้น ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผลแผนงาน/โครงการ กองแผนและงบประมาณ จึงได้ทำการตรวจติดตามและประเมินผลโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน(Wet Crossing) ที่ดำเนินการก่อสร้างในปีงบประมาณ พ.ศ. 2553, 2554 เพื่อต้องการทราบความคุ้มค่า ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการดังกล่าว และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อโครงการ เพื่อนำผลที่ได้รับไปปรับปรุงและใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานในครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล

1. เพื่อต้องการทราบความคุ้มค่า และสมประโยชน์ของโครงการ
2. เพื่อต้องการทราบผลการดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

ขอบเขตการติดตามและประเมินผล

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1. ประชากรที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล ได้แก่ ชาวบ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น
ที่อยู่ในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่านประจําปีงบประมาณ พ.ศ.
2553,2554
และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ

2. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล ได้แก่ ชาวบ้านที่อยู่ในเขต อำเภอหนองสองห้อง อำเภอเปือยน้อย อำเภอพระยืน อำเภอน้ำพอง อำเภอชุมแพ ที่อยู่ในพื้นที่และบริเวณ
ใกล้เคียงโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่านประจําปีงบประมาณ พ.ศ. 2553, 2554 และผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ

3. ในเชิงระยะเวลา คือ ทำการติดตามและประเมินโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้น
ผ่าน(Wet Crossing) ระหว่างเดือน เมษายน - มิถุนายน 2555

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความคุ้มค่าและประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากโครงการ
2. มีข้อมูลไว้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

นิยามศัพท์

1. ประชากร หมายถึง ชาวบ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ที่อยู่ในพื้นที่และบริเวณ
ใกล้เคียงโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน ประจําปีงบประมาณ พ.ศ. 2553,2554 และผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ

2. กลุ่มเป้าหมาย หมายถึง ชาวบ้านที่อยู่ในเขต อำเภอหนองสองห้อง อำเภอเปือยน้อย
อำเภอพระยืน อำเภอน้ำพอง อำเภอชุมแพ ที่อยู่ในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงโครงการก่อสร้างถนนสำหรับ
น้ำล้นผ่าน ประจําปีงบประมาณ พ.ศ. 2553, 2554

3. การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
ของการดำเนินโครงการ และพิจารณาปัจจัยให้ทราบถึงจุดเด่น หรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบแล้ว
ตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อการดำเนินงานต่อไปหรือจะยุติการดำเนินงานโครงการนั้น

4. ความคุ้มค่า หมายถึง การดำเนินการกิจของภาครัฐเพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์ตาม
วัตถุประสงค์ที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ และมีผลประโยชน์ที่สมดุลกับทรัพยากรที่ใช้ ทั้งนี้ ผลลัพธ์ที่
เกิดขึ้นอาจเป็นได้ทั้งผลสำเร็จที่พึงประสงค์ และผลกระทบในทางลบที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนและสังคม ทั้งที่
สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้และไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้

5. ถนน หมายถึง เส้นทางที่ทำขึ้นให้ยานพาหนะสัญจรผ่านไปมาได้

6. ถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน หมายถึง ถนนที่ทำขึ้นเพื่อให้น้ำเอ่อล้นไหลข้ามไปได้ใน
ขณะเดียวกันยานพาหนะที่สัญจรบนถนนก็ผ่านไปได้

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การติดตามและประเมินผลความคุ้มค่าโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน(Wet Crossing)ประจำปี พ.ศ. 2553, 2554 (หลังดำเนินการ) ในครั้งนี้ ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการติดตามและประเมินผล ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
2. แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด
3. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความคุ้มค่า
5. แนวคิดเกี่ยวกับถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน
6. กรอบแนวคิดในการติดตามประเมินผล

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้หลายความหมายซึ่งส่วนใหญ่จะมีหลักการสำคัญที่คล้ายกัน ดังนี้

อุทัย หิรัญโต (2523) ได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นว่า การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชน ในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินการ บางอย่าง โดยดำเนินการกันเอง เพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การมีเจ้าหน้าที่ ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมด หรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุม ของรัฐหาได้ไม่เพราะการปกครองท้องถิ่น เป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น

ประหยัด หงษ์ทองคำ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น(Local Government) เป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดจากระบบการกระจายอำนาจปกครอง (Decentralization)จากส่วนกลางไปยังส่วนท้องถิ่น เพื่อวัตถุประสงค์ในอันที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการปกครองท้องถิ่นตนเอง เพื่อสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539) อ้างอิงมาจาก Daniel Wit (1967) การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลาง ให้อำนาจ หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชน ในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเป็นบางส่วนในการบริหารท้องถิ่นตามหลักการที่ว่า ถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่น ก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ดังนั้น การบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเอง อันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลางโดยองค์กรนั้นมีได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลาง แต่มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นของตน

ประธาน คณฤทธิศึกษากร(2535) ได้ให้ความหมายว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่เป็นผล สืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครอง ของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดองค์การทำหน้าที่ ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์การนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มี อำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง

วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ชวรงค์ ฉายะบุตร (2539) ได้จำแนกวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น ไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่าในการบริหารประเทศจะต้องอาศัยเงินงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณจำกัด ภารกิจที่จะต้องบริการให้กับชุมชนต่าง ๆ อาจไม่เพียงพอ ดังนั้น หากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ก็สามารถมีรายได้ มีเงินงบประมาณของตนเองเพียงพอที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างมาก การแบ่งเบาเช่นนี้เป็น การแบ่งเบาทั้งในด้านการเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

2. เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีขนาดกว้างใหญ่ ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน การรับบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียวย อาจไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงและล่าช้า หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้นจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้

3. เพื่อความประหยัด โดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนก็ต่างไปด้วย การจัดตั้งหน่วยปกครองท้องถิ่นขึ้นจึงมีความจำเป็น โดยให้อำนาจหน่วยการปกครองท้องถิ่นจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาล ที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศเป็นอันมาก และแม้จะมีการจัดสรรเงินงบประมาณจากรัฐบาลไปให้บ้างแต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างรอบคอบ

4. เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษารอบอบประชาธิปไตย แก่ประชาชนจากการที่การปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ไม่ว่าจะโดยการสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือกเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองท้องถิ่นก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติได้เป็นอย่างดี

ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

จากแนวความคิดในการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการปกครองของรัฐในอันที่จะรักษาความมั่นคงและความผาสุกของประชาชน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจปกครอง และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นจึงสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การปกครองท้องถิ่น คือ รากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Basic Democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่นเกิดความรับผิดชอบ และวางแผนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย อันจะนำมา ซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด (ชูศักดิ์ เทียงตรง, 2518 : 6-7) โดยประชาชนจะมีโอกาส

เลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งจะเป็นการฝึกฝนให้ประชาชนใช้ดุลพินิจเลือกผู้แทนที่เหมาะสม สำหรับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารกิจการของท้องถิ่นนับได้ว่าเป็นผู้นำในท้องถิ่นจะได้ใช้ความรู้ความสามารถบริหารงานท้องถิ่น เกิดความคุ้นเคยมีความชำนาญในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติต่อไป

2. การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง (Self Government) หัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประการหนึ่งก็คือ การปกครองตนเองมิใช่เป็นการปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบียดเบียน การปกครองตนเองคือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นนอกจากจะได้รับเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจจากประชาชนแล้ว ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องฟังเสียง ประชาชนด้วยวิถีทางประชาธิปไตยต่าง ๆ เช่น เปิดโอกาสให้ประชาชนออกเสียงประชามติ (Referendum) ให้ประชาชนมีอำนาจถอดถอน (Recall) ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกในความสำคัญของตนต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหา และช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตน (อนันต์ อนันตกุล, 2521)

3. การปกครองท้องถิ่น เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการแบ่งเบาภาระ ของรัฐบาลเนื่องจากความจำเป็นบางประการ ดังนี้ (ชวงส์ ฉายะบุตร, 2539)

3.1 ภารกิจของรัฐบาลมีอยู่อย่างกว้างขวาง นับวันจะขยายเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากงบประมาณที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีตามความเจริญเติบโตของบ้านเมือง

3.2 รัฐบาลมีอาจจะดำเนินการในการสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน การแก้ปัญหาหรือจัดบริการโครงการในท้องถิ่นโดยรูปแบบที่เหมือนกัน ย่อมไม่บังเกิดผลสูงสุด ท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหาและเข้าใจปัญหาได้ดีกว่าผู้ซึ่งไม่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ประชาชนในท้องถิ่นจึงเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นมากที่สุด

3.3 กิจการบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นนั้น ไม่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นอื่น และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อประเทศโดยรวม จึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการดังกล่าวเอง

ดังนั้น หากไม่มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลจะต้องรับภาระดำเนินการทุกอย่าง และไม่แน่ว่าจะสนองความต้องการของท้องถิ่นทุกจุดหรือไม่ รวมทั้งจะต้องดำเนินการเฉพาะท้องถิ่นนั้น ไม่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นอื่น หากได้จัดให้มีการปกครองท้องถิ่นเพื่อดำเนินการเองแล้ว ภาระของรัฐบาลก็จะผ่อนคลายไป รัฐบาลจะมีหน้าที่เพียงแต่ควบคุม ดูแลเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อให้ท้องถิ่นมีมาตรฐานในการดำเนินงานยิ่งขึ้น

4. การปกครองท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไม่ว่าทางสภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากร ประชาชน ความต้องการ และปัญหาย่อมต่างกันออกไป ผู้ที่ให้บริการหรือแก้ไขปัญหาให้ถูกจุด และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนก็ต้องเป็น ผู้รู้ถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นอย่างดี การบริหารงานจึงจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ไม่ต้องเสียเวลาเสนอเรื่องขออนุมัติ ไปยังส่วนเหนือขึ้นไป ท้องถิ่นจะบริหารงานให้เสร็จสิ้นลงภายในท้องถิ่นนั่นเอง ไม่ต้องสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น

5. การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง การบริหารของประเทศในอนาคต ผู้นำหน่วยการปกครองท้องถิ่นย่อมเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมือง การได้รับเลือกตั้ง การสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีต่ออนาคตทางการเมืองของตน และยังฝึกฝนทักษะทางการบริหารงานในท้องถิ่นอีกด้วย ในประเทศไทย ผู้นำทางการเมืองที่มีชื่อเสียง เช่น นายทองหยด จิตตะวีระ นายสุรินทร์ เทพกาญจนา เป็นต้น ล้วนแต่มีผลงานจากการเป็น นายกเทศมนตรี หรือผู้บริหารท้องถิ่นมาก่อน จนสามารถประสบความสำเร็จเป็นนักการเมืองที่มีชื่อเสียงในระดับชาติ (วิญญู อังคนารักษ์, 2518)

6. การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวความคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งพาตนเอง การปกครองท้องถิ่น โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ทำให้เกิดการพัฒนาชนบท แบบพึ่งตนเอง ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การดำเนินงานพัฒนาชนบท ที่ผ่านมายังมีอุปสรรคสำคัญประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่นอย่างเต็มที่ ซึ่งการพัฒนาชนบทที่สัมฤทธิ์ผลนั้น จะต้องมาจากการริเริ่มช่วยเหลือตนเองของท้องถิ่น ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมแรงกัน โดยอาศัยโครงสร้างความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง ซึ่งต้องมาจากการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ประวัติและความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พุทธศักราช 2476 พระราชบัญญัตินี้มี 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ว่าด้วยเรื่องเทศบาล และส่วนที่ 2 ว่าด้วยเรื่องสภาจังหวัด การจัดตั้งสภาจังหวัดในครั้งนี้ได้กำหนดให้ประชาชนเลือกตั้งผู้แทนของตนเข้ามาเป็นสมาชิกโดยให้สมาชิกสภาจังหวัดมีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัดต่อมา ปี พ.ศ.2481รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติสภาจังหวัด พ.ศ. 2481 เพื่อแยกกฎหมายเกี่ยวกับสภาจังหวัดโดยเฉพาะ โดยแยกออกมาต่างหากจากพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2476 ต่อมาในปี พ.ศ. 2498 จึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายขึ้นมาใหม่ คือ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด ทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหาร และกำหนดให้สภาจังหวัดซึ่งประชาชนเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในสภาจังหวัดเป็นสภานิติบัญญัติ มีหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร และนอกจากนั้นยังมีอำนาจหน้าที่สอบถามการปฏิบัติงานของข้าราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัดด้วย บทบาทหน้าที่ที่สำคัญขององค์การบริหารส่วนจังหวัดคือการพัฒนาท้องถิ่น

ต่อมา พ.ร.บ. องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้รับการแก้ไขปรับปรุง บทบาท อำนาจหน้าที่และโครงสร้างการบริหารงานใหม่จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติขึ้นใหม่คือพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 และในปี พ.ศ. 2542 ก็มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดอีกครั้งจนถึงปัจจุบัน

โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

โครงสร้างการบริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้คือ

1. ฝ่ายนิติบัญญัติ มาจากการเลือกตั้งในท้องถิ่น เรียกว่า “สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด” จากทุกอำเภอรวมกันทำหน้าที่ในสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อการออกข้อบัญญัติงบประมาณ การกำหนดนโยบาย การอนุมัติจัดทำแผนพัฒนาการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารให้เป็นไปตามมติของสภา สำหรับจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด จะมีได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับจำนวนประชากร ตามทะเบียนราษฎรปีสุดท้ายที่มีการเลือกตั้ง คือ ในจังหวัดที่มีราษฎรไม่เกินห้าแสนคน มีได้ 24 คน มีราษฎรตั้งแต่ห้าแสนคนไม่เกินหนึ่งล้านคน มีได้ 30 คน มีราษฎรตั้งแต่หนึ่งล้านคนไม่เกินหนึ่งล้านห้าแสนคน มีได้ 36 คน มีราษฎรตั้งแต่หนึ่งล้านห้าแสนคนไม่เกินสองล้านคน มีได้ 42 คน และมีราษฎรตั้งแต่สองล้านคนขึ้นไป มีได้ 48 คน ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 9 โดยจะอยู่ในวาระคราวละ 4 ปี

2. ฝ่ายบริหาร นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปัจจุบันมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2546 (เดิมมาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดด้วยกัน) และให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดแต่งตั้ง รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ขึ้นเป็นคณะผู้บริหารสำหรับจำนวนที่จะแต่งตั้งได้นั้นให้ถือจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นเกณฑ์ คือ จังหวัดใดที่มีสมาชิกสี่สิบสี่คนหรือ สามสิบคน แต่งตั้งได้ 2 คน จังหวัดใดที่มีสมาชิกสามสิบหกคนหรือสี่สิบสองคน แต่งตั้งได้ 3 คน และจังหวัดใดที่มีสมาชิกสี่สิบแปดคน แต่งตั้งได้ 4 คนตามลำดับ ซึ่งได้กำหนดไว้ตาม พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 35 ทั้งนี้ มีหน้าที่ในการบริหารงานตามภารกิจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล เพื่อความมั่นคงความสงบเรียบร้อย และประโยชน์ของประชาชนโดยรวม

กรอบนโยบายของพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2542
บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด คือ

1) ตราข้อบัญญัติโดยไม่ชัดหรือแย้งต่อกฎหมาย

3) สนับสนุนสภาพตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น

4) ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่น

อื่น

5) แบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่สภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น

6) อำนาจหน้าที่ของจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ.

2498 เฉพาะภายในเขตสภาตำบล

7) คຸ້ມครอง ดູແລ และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

8) ทวิ บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

9) จัดทำกิจการใด ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการท้องถิ่นที่อยู่ในเขต องค์การบริหารส่วนจังหวัดและกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

10) จัดทำกิจกรรมอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

บรรดาอำนาจหน้าที่ใดซึ่งเป็นของราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาคอาจมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดปฏิบัติได้ ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด มีดังนี้

ม.17 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

2) การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการพัฒนาท้องถิ่น

3) การประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

4) การแบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

5) การคຸ້ມครอง ดູແລ และบำรุงรักษาป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6) การจัดการศึกษา

7) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน

8) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎร ในการพัฒนาท้องถิ่น

9) การส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม

10) การจัดตั้งและดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวม

11) การกำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลรวม

12) การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่าง ๆ

13) การจัดการและดูแลสถานีส่งทั้งทางบกและทางน้ำ

14) การส่งเสริมการท่องเที่ยว

- 15) การพาณิชย์ การส่งเสริมการลงทุน และการทำการไม่ว่าจะดำเนินการเองหรือร่วมกับบุคคลอื่น หรือจากสหการ
- 16) การสร้างและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำที่เชื่อมต่อระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
- 17) การจัดตั้งและดูแลตลาดกลาง
- 18) การส่งเสริมการกีฬา จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
- 19) การจัดให้มีโรงพยาบาลจังหวัด การรักษาพยาบาล การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ
- 20) การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์ และหอจดหมายเหตุ
- 21) การขนส่งมวลชน และการวิศวกรรมจราจร
- 22) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 23) จัดให้มีระบบรักษาความสงบเรียบร้อยในจังหวัด
- 24) จัดทำกิจกรรมใดอันเป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตและ กิจการนั้นเป็นการสมควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการ หรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด
- 25) สนับสนุนหรือช่วยเหลือส่วนราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น
- 26) การให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
- 27) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
- 28) จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
- 29) กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

จะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นองค์กรปกครองที่ใหญ่ ที่ต้องดูแลและพัฒนาท้องถิ่นทั้งจังหวัดในทุก ๆ ด้าน ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ที่บัญญัติหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน อันจะทำให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ครอบคลุมและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

รายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีรายได้จากประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1) หมวดภาษีอากร

(1) ท้องถิ่นจัดเก็บเอง ได้แก่

ก. น้ำมันเบนซินและน้ำมันที่คล้ายกัน น้ำมันดีเซล และน้ำมันที่คล้ายกับก๊าซปิโตรเลียม ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจออกข้อบัญญัติเรียกเก็บได้ไม่เกินลิตรละสิบสตางค์

ข. อกรยาสูบ ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจออกข้อบัญญัติเรียกเก็บได้ ในอัตรามวลละสิบสตางค์

ค. ค่าธรรมเนียมจากผู้พักในโรงแรมตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรมซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจออกข้อบัญญัติเรียกเก็บได้

(2) ท้องถิ่นมอบให้รัฐจัดเก็บ ได้แก่ ภาษีธุรกิจเฉพาะ ภาษีมูลค่าเพิ่ม(ในส่วนที่เป็นของท้องถิ่น) ภาษีสุรา ภาษีสรรพสามิต ค่าภาคหลวงแร่ ค่าภาคหลวงปิโตรเลียม

(3) รัฐจัดเก็บแล้วมอบให้ทั้งจำนวน ได้แก่ ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน

2) หมวดค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และใบอนุญาต

3) หมวดรายได้จากทรัพย์สิน

4) หมวดรายได้จากสาธารณูปโภคและการพาณิชย์

5) พันธบัตรหรือเงินกู้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

6) ภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บตามประมวลรัษฎากร จัดเก็บได้ในจังหวัดแล้วส่งให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยละห้าของภาษีที่จัดเก็บได้

7) เงินอุดหนุน ซึ่งรัฐบาลต้องจัดสรรให้ในทุกปีงบประมาณ

รายจ่ายขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีรายจ่ายได้แยกเป็นหมวดรายจ่าย ดังนี้

1) หมวดเงินเดือน

2) หมวดค่าจ้างประจำ

3) หมวดค่าตอบแทน

4) หมวดค่าใช้สอย

5) หมวดค่าวัสดุ

6) หมวดค่าสาธารณูปโภค

7) หมวดเงินอุดหนุน

8) หมวดค่าครุภัณฑ์

9) หมวดค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

10) หมวดรายจ่ายอื่นตามที่มีข้อผูกพัน หรือตามที่กฎหมายหรือระเบียบกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

ความหมายการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ และพิจารณาปัจจัยให้ทราบถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อการดำเนินงานต่อไปหรือจะยุติการดำเนินงานโครงการนั้นเสีย

นักวิชาการได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการไว้หลายแนวคิด ดังนี้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544 : 117) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการและสารสนเทศในการตัดสินใจตัดสินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของการบริหารงานเชิงระบบ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เมื่อดำเนินงานโครงการสิ้นสุดแล้วต้องมีการประเมินโครงการ

สมคิด พรหมจรรย์(2544 : 48) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการ และสารสนเทศในการตัดสินใจตัดสินสัมฤทธิ์ผลของโครงการ

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2546 : 93) กล่าวว่า การประเมิน คือการหาแนวทางตัดสินใจการค้นหาลักษณะที่โครงการได้ดำเนินการไปแล้ว สิ่งใดที่ควรดำเนินการต่อไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการและศึกษาว่าระหว่างดำเนินการนั้นมีปัญหาใดบ้าง ที่ควรปรับปรุงเพื่อบรรลุเป้าหมายของโครงการ

พิสนุ พงศ์ศรี(2550 : 4) ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่า การประเมิน เป็นกระบวนการตัดสินใจของคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยนำเอาสารสนเทศหรือผลจากการค้นคว้าเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

จากความหมายของการประเมินโครงการดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การประเมินโครงการเป็นผลจากการวัดผลที่เกิดขึ้นจากผลของการปฏิบัติงานจริง เพื่อเอาผลนั้นไปเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ อันจะทำให้ทราบว่า การปฏิบัติงานตามแผน หรือโครงการ บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายมากน้อยเพียงใด

การบริหารโครงการ

การบริหารงานให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องดำเนินการทั้ง 2 อย่าง คือ วางแผนที่ดี มีระบบและดำเนินการบริหารโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในโครงการ ผู้ประเมินจึงศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับการบริหารโครงการ ดังนี้

สมคิด พรหมจรรย์ (2550 : 32- 34) ได้กล่าวถึงการบริหารโครงการ หมายถึง กระบวนการ

ดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้

ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ การวางแผน(Planning) การปฏิบัติตามแผน

(Implementation) การติดตามและการประเมินผล(Evaluation) ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการบริหารโครงการ ดังแสดงในภาพ

แผนภาพที่ 2 ภาพแสดงการบริหารโครงการ

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความคุ้มค่า

การประเมินความคุ้มค่า หมายถึง การประเมินการดำเนินการกิจกรรมของภาครัฐเพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ และมีผลประโยชน์ที่สมดุลกับทรัพยากรที่ใช้ ทั้งนี้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอาจเป็นได้ทั้งผลสำเร็จที่พึงประสงค์ และผลกระทบในทางลบที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน สังคม ทั้งที่สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้และไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้

การประเมินความคุ้มค่า ให้ความสำคัญกับการประเมินใน 3 มิติ ได้แก่

(3.1) ประสิทธิภาพ หมายถึง การประเมินความเหมาะสมสอดคล้องของการใช้

ทรัพยากร

และกระบวนการทำงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตตามวัตถุประสงค์ โดยพิจารณาจากผลผลิตเทียบกับต้นทุนทั้งหมด การจัดหาทรัพยากรที่ได้มาตรฐาน มีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม รวมทั้งมีกระบวนการทำงานที่ประหยัด ทรัพยากรประกอบด้วยตัวชี้วัด 2 ด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพการผลิต และการประหยัด โดยประสิทธิภาพการผลิตจะวัดจากประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยรวม การปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน ระบบการจัดการและการปฏิบัติงาน และสิ่งแวดล้อมในการทำงาน

(3.2) ประสิทธิภาพ เป็นการประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการปฏิบัติการ โดยเปรียบเทียบผลที่ได้รับจากการปฏิบัติการที่มีความสอดคล้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และผลที่คาดว่าจะได้รับที่กำหนดไว้ก่อนดำเนินการหรือไม่ โดยพิจารณาจากตัวชี้วัด 3 ด้าน ได้แก่ การบรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติการ ความพึงพอใจ และคุณภาพการให้บริการ

(3.3) ผลกระทบ หมายถึง ผลอันสืบเนื่องจากการปฏิบัติการ ทั้งที่คาดหวังหรือตั้งใจ และไม่ได้คาดหวัง ทั้งที่เกิดขึ้นระหว่างและภายหลังการปฏิบัติการ ที่อาจกระทบต่อการพัฒนาในมิติอื่น หรือการปฏิบัติการของหน่วยงานอื่น หรือประชาชนทั้งที่เป็นกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มอื่น ทั้งในและนอกพื้นที่ครอบคลุมถึงผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งผลกระทบด้านบวกและลบ ในมิติที่สามารถประเมินในรูปตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงผลกระทบในกรณีที่ไม่ได้ดำเนินงานตามภารกิจของภาครัฐด้วย

ตัวชี้วัดในการประเมินความคุ้มค่า

1. การประเมินประสิทธิภาพ ตัวชี้วัด ได้แก่ ต้นทุนต่อหน่วย สัดส่วนผลผลิตต่อทรัพยากร และสัดส่วนค่าใช้จ่ายจริงต่อค่าใช้จ่ายตามแผน
2. การประเมินประสิทธิผล ตัวชี้วัด จะวัดจากระดับความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้ประโยชน์และคุณภาพการให้บริการ
3. การประเมินผลกระทบ ตัวชี้วัด จะวัดจากสะท้อนการปฏิบัติการกิจว่ามีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม มากน้อยเพียงใด

การลงทุนโครงการเพื่อประเมินความคุ้มค่า

ในการประเมินต้นทุนของโครงการเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินความคุ้มค่านั้น ผู้ประเมินจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเข้าใจโดยถูกต้อง เพื่อมิให้การประเมินโครงการเกิดความผิดพลาดโดยประเด็นที่เกี่ยวข้องในการประเมิน ประกอบด้วย

1. ต้นทุนของโครงการคือ ต้นทุนการลงทุนที่คิดลดในแต่ละปี ตลอดวัฏจักรโครงการ
2. วิธีการประเมินและประมาณการต้นทุนของโครงการลงทุนจะถูกต้องหรือไม่อยู่ที่การประมาณการระยะเวลาของการดำเนินงานโครงการให้ถูกต้อง ซึ่งอาจจะพิจารณาจากอายุการใช้งาน หรือช่วงเวลาที่ผลผลิตของโครงการจะเกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งมักจะเป็นระยะปานกลางถึงระยะยาว

นอกจากวิธีนี้ ในบางโครงการอาจจะคำนวณระยะเวลาในการประเมินต้นทุนโครงการจากวันเริ่มโครงการจนถึงวันที่คาดว่าจะมีการชำระบัญชีของสินทรัพย์หรือหนี้สินของโครงการ จนมูลค่าของสินทรัพย์และหนี้สินเป็นศูนย์ นั่นคือวันที่ในอนาคตที่โครงการถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว

การกำหนดช่วงเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดโครงการมีความสำคัญ เพราะจะทำให้ผลลัพธ์ของการประเมินโครงการที่แตกต่างกันออกไปอย่างมาก และอาจจะมีผลต่อการตัดสินใจที่แตกต่างกันด้วย เช่น โครงการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานอาจจะใช้เวลาอย่างน้อย 20 ปีก็ได้ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เกินกว่าระยะเวลาของการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของโครงการนั้นๆ ต้นทุนที่ไม่รวมอยู่ในโครงการลงทุนคือ ต้นทุนทางบัญชีที่ไม่มีสภาพเป็นตัวเงิน

3. ผู้ประเมินโครงการจะสามารถประเมินความยั่งยืนทางการเงินของโครงการลงทุนได้เมื่อรู้ข้อมูลต่อไปนี้

- (1) ต้นทุนของการลงทุนในโครงการ
- (2) ต้นทุนของการดำเนินโครงการ
- (3) รายรับหรือผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินโครงการ

ทั้งนี้โครงการลงทุนใดๆ จะถือว่ามีคามยั่งยืนทางการเงินหรือความคุ้มค่า (Financial Sustainability) ทางการเงินก็ต่อเมื่อ โครงการนั้นไม่มีความเสี่ยงในการที่จะขาดสภาพคล่องในการดำเนินงานในอนาคต ซึ่งขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่กระแสเงินสดไหลเข้ามาในโครงการกับช่วงเวลาที่ถึงกำหนดชำระคืนหนี้

4. ต้นทุนของโครงการ จะนำไปเปรียบเทียบกับรายได้หรือผลประโยชน์จากโครงการเพื่อหาผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุน หรือผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์แล้วแต่กรณี

โดยที่มูลค่ากิจการในอนาคตที่ไม่ปรากฏในงบการเงินเป็นสินทรัพย์ซ่อนเร้น (Hidden Asset) ที่ยังไม่ได้นำไปแสดงไว้ในงบการเงิน มูลค่ากิจการส่วนนี้อาจจะมาจากกิจกรรมของกิจการที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) ส่วนหนึ่ง และทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่า มีทักษะที่สร้างคุณค่าแก่กิจการ (Value Creation)

โครงการลงทุนในลักษณะที่ต้องการจะประเมินหาว่าทำให้มูลค่ากิจการเพิ่มขึ้นหรือไม่ เช่นนี้ การวิเคราะห์หาผลตอบแทนในมุมมองของความคุ้มค่าทางการเงินอาจจะไม่สะท้อน เพราะเมื่อคิดในด้านความคุ้มค่าทางการเงินแล้ว อาจจะปรากฏว่าให้ผลตอบแทนทางการเงินติดลบ แต่ในมุมมองการเพิ่มมูลค่าของกิจการ โครงการลงทุนดังกล่าวถือว่าคุ้มค่าหากเป็นการวิเคราะห์ด้วยความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์แทน ดังนั้น การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์จึงใช้ในการประเมินโครงการลงทุนที่มุ่งหวังจะพิจารณาสวัสดิการทางเศรษฐศาสตร์ หรือผลประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน ประเทศมากกว่า

การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์

1. การตั้งราคาของบริการสาธารณะอาจจะถูกควบคุมราคา ขาดอิสระในการกำหนดราคาเอง จนทำให้ไม่ได้แสดงต้นทุนค่าเสียโอกาสของการที่นำเอาทรัพยากรนั้นไปใช้ในโครงการอื่น ซึ่งให้ผลตอบแทนสูงกว่า สองกรณีข้างต้นทำให้การประเมินโครงการลงทุนต้องใช้แนวคิดของเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ มองสังคมโดยรวม มองผลตอบแทนของกิจการที่ดำเนินโครงการประกอบกัน จึงจะเพียงพอที่จะตัดสินใจได้ว่าควรจะทำโครงการลงทุนนั้นหรือไม่ โดยกรณีเช่นนี้การประเมินโครงการจะต้องใช้ตัวชี้วัดด้านสวัสดิการเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย

2. ราคาตลาดหรือราคาขายไม่สะท้อนต้นทุนค่าเสียโอกาสของ (ก) ทรัพยากรที่ดำเนินโครงการ และ (ข) ผลผลิตที่ได้จากโครงการลงทุน จะต้องมีการแปลงค่าเป็นต้นทุนตามแนวคิดเศรษฐศาสตร์ ผ่านตัวปัจจัยแปลงค่า (conversion factor) บางเงื่อนไขในบางโครงการลงทุน อาจจะมีต้นทุนและผลประโยชน์จากโครงการที่ไม่อาจคำนวณหามูลค่าทางการตลาด (market value) ได้โดยตรง เช่น

- (1) ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม
- (2) ผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน
- (3) ผลกระทบต่อสุขภาพของผู้คน

แต่การทำโครงการลงทุนนี้ไม่มีมูลค่าตลาดของผลกระทบเหล่านี้ก็ถือว่าเป็นผลสำเร็จของการดำเนินโครงการ ซึ่งจะปฏิเสธหรือละเลยมิได้ และเป็นประเด็นที่ควรจะนำออกไปชี้แจงต่อสาธารณชนเพื่อเพิ่มมูลค่าของกิจการต่อไป

3. กรณีที่ไม่มีราคาตลาดมาช่วยในการตีค่าของโครงการลงทุน ผู้ประเมินโครงการมีความจำเป็นจะต้องนำเทคนิคเพิ่มเติมมาช่วยในการประเมินความคุ้มค่าของโครงการลงทุน ซึ่งคงต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของผลกระทบและประโยชน์ที่เกิดแก่อสังคมนั้นว่าเป็นรูปแบบใด

4. โครงการไม่มีผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินที่จะนำขึ้นมาคำนวณได้ การพิจารณาหามูลค่าของผลต่อสังคมอาจจะใช้วิธีการพิเศษที่เรียกว่า Willingness-to-pay : WIP ด้วยการให้ผู้ที่ได้รับประโยชน์แสดงความเห็นว่า หากจะต้องมีการจ่ายเงินตอบแทนผลประโยชน์ที่ตนได้รับฟรีๆ หรือเกิดผลพลอยได้จากโครงการลงทุน ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์เหล่านั้นยินดีจะจ่ายเป็นเงินเท่าใดหรืออาจจะใช้วิธีการดูว่าหากต้องจ่ายเงินเองเพื่อให้ได้ประโยชน์แบบเดียวกัน ผู้ได้รับประโยชน์นั้นๆ จะจ่ายเงินเป็นจำนวนเท่าใด

5. โครงการลงทุนเชิงสังคม ในรูปของการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ผู้ดำเนินโครงการย่อมมีเป้าหมายชัดเจนว่าต้องการให้ผลประโยชน์ของโครงการตกอยู่กับใคร และพยายามทำการตีค่าของผลประโยชน์ที่ตกอยู่กับกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ แต่อาจจะมีบุคคลที่สามในสังคมที่อยู่นอกเหนือกลุ่มเป้าหมายของโครงการด้วย ซึ่งควรจะมีการตีค่าของผลประโยชน์ที่บุคคลที่ 3 ได้รับซึ่งเรียกว่า “Externality” ได้แก่

- (1) การลดลงของความเสียหายจากการเกิดอุบัติเหตุ
- (2) การที่กลุ่มเสี่ยงฉีดยาวัคซีนโรคระบาด ทำให้คนในสังคมมีความเสี่ยงจะเกิดโรคระบาด

ลดลง

(3) การสร้างเขื่อน ช่วยลดการเกิดอุทกภัย และเกิดประโยชน์ด้านเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ มีการเลี้ยงปลาในกะชังเป็นรายได้

ผลกระทบทางลบต่อบุคคลที่สามได้แก่

(1) การระบายน้ำเสียออกสู่แหล่งน้ำ ไม่ได้กระทบต่อคนใช้น้ำในการอุปโภค บริโภค หรือการเกษตรอย่างเดียว แต่ทำลายสัตว์และต้นไม้ให้ล้มตายด้วย

(2) การลักลอบจับปลาในฤดูวางไข่โดยชาวประมงบางราย ทำให้ชาวประมงรายอื่นมีปริมาณปลาจับในฤดูต่อไปลดลง และผู้บริโภคมียาปลาบริโภคลดลง อาหารของสัตว์น้ำในธรรมชาติลดลง สัตว์น้ำชนิดอื่นลดลงไปด้วย

(3) การบรรทุกน้ำหนักของเกิน ทำให้ถนนหนทางถูกทำลายมากกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้ผู้ขับขี่รถยนต์รายอื่นต้องซ่อมแซมรถเร็วขึ้น เพราะขับผ่านถนนที่ขรุขระทุกวัน

กรณีเช่นนี้ ผู้ประเมินควรระบุลักษณะกายภาพของผลประโยชน์ที่เกิดกับบุคคลที่สามไว้ในเชิงการพรรณนา หรือเชิงคุณภาพที่เป็นการบรรยายละเอียด และนำไปใช้พิจารณาในการตัดสินใจว่าควรจะดำเนินโครงการนี้หรือไม่ โดยพิจารณาเป็นรายกรณีไปว่าควรจะให้น้ำหนักความสำคัญกับผลประโยชน์ที่อธิบายได้ในเชิงคุณภาพนี้มากน้อยเพียงใด เทียบกับมูลค่าของโครงการที่เป็นตัวเงินที่วัดในเชิงปริมาณได้

6. โครงการลงทุน เป็นโครงการบริการสาธารณะที่ดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐ และได้มีการนำเอาสินทรัพย์ทุนและสินทรัพย์ถาวรที่หน่วยงานภาครัฐเป็นเจ้าของอยู่แล้วมาใช้ในโครงการลงทุนนั้นด้วย

7. การประเมินความคุ้มค่าของโครงการ ด้วยแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ อัตราคิดลดจึงต้องเป็น “social discount rate” เป็นการมองในมุมของสังคมว่าประโยชน์และต้นทุนจากโครงการจะเป็นอย่างไรในอนาคตเทียบกับเวลาปัจจุบัน โดยยังคงยึดหลักการเดิมว่าการเกิดประโยชน์ในอนาคต จะให้มูลค่าน้อยกว่าหากได้รับประโยชน์นั้นทันทีในปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน

ถนนสำหรับให้น้ำล้นผ่านจัดแบ่งตามประโยชน์ใช้สอยและชนิดของวัสดุที่นำมาใช้ก่อสร้าง เช่น ไม้ คอนกรีต เหล็ก นำมาประกอบการจำแนกลักษณะแตกต่างจากสะพานและท่อ กล่าวคือ จำแนกตามลักษณะวิธีการก่อสร้าง เช่น ก่อสร้างโดยการดาดการเรียงประกอบกัน การโรยหรือทิ้ง ก็จะเรียกว่า ถนนดาดคสล. ถนนเรียงหินยาแนว ถนนทิ้งหินใหญ่ เป็นต้น

1. ถนนสำหรับให้น้ำล้นผ่านจะต้องมีอาคารป้องกันน้ำกัดเซาะด้วยการเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง คือ

1.1 คาดคอนกรีตเสริมเหล็ก

1.2 เรียงหินยาแนว

1.3 ทิ้งหินใหญ่

2. ถนนสำหรับให้น้ำล้นผ่าน ใช้สำหรับระบายน้ำ บนหรือน้ำท่วมข้ามถนนเป็นครั้งคราว แทนการสร้างสะพาน หรือท่อ เนื่องจาก ท้องที่บางแห่งบางที่มีน้ำ บางที่ไม่มีน้ำ โดยเฉพาะชายทะเล หรืออ่างเก็บน้ำ ดังนั้นการจะสร้างสะพาน จึงขาดเหตุผล และไม่ประหยัด การเลือกสร้างถนนสำหรับให้น้ำล้นผ่าน จึงเหมาะสมกว่า และราษฎรสามารถทำได้ง่ายโดยไม่ต้องใช้เครื่องจักร

งานประเภทถนนสำหรับให้น้ำล้นผ่าน

สำหรับคันทางการก่อสร้างถนน กว้าง 4.00 เมตร และ 7.00 เมตร จัดแบ่งได้ 3 ประเภท ตามชนิดของอาคารป้องกันการกัดเซาะของกระแสน้ำ คือ งานดาดคอนกรีตเสริมเหล็ก , งานเรียงหินยาแนว, งานทิ้งหินใหญ่ ในกรณีที่เห็นว่า ปริมาณน้ำและความเร็วของกระแสน้ำไม่มากนัก อาจพิจารณาตัดงานอาคารท้ายน้ำออกโดยใช้เรียงหินใหญ่แทน แต่จะต้องพิจารณาลดและเพิ่ม ปริมาณตามส่วนด้วย

การคิดประมาณงานดาดคอนกรีตเสริมเหล็ก ของถนนสำหรับให้น้ำล้นผ่าน ให้พิจารณาเท่าที่จำเป็น พอเพียงตามสภาพอ่างเก็บน้ำ และภูมิประเทศแต่ละแห่งโดยสำรวจและออกแบบแนวทางและระดับแนวทางตามแบบมาตรฐาน เมื่อได้ความสูงของถนนแต่ละเมตรตามความยาวถนนแล้วจึงนำมาคำนวณปริมาณงานทั้งหมดสำหรับอาคาร ท้ายน้ำ เพื่อป้องกันการกัดเซาะด้านข้าง ช่างอาจจะพิจารณาปรับความลาดด้านข้างตามสภาพภูมิประเทศแต่ละแห่งได้

ประเภทที่ 1 งานดาดคอนกรีตเสริมเหล็ก มิติต่าง ๆ เป็นเมตร นอกจากจะระบุเป็นอย่างอื่น ก่อนเทคอนกรีตจะต้องบดแต่งและบดอัดดินให้ได้ความแน่นและให้ได้ความลาดของคันทาง(ลาด 1 : 2-1 : 1.5) ส่วนผสมคอนกรีตโดยประมาณ 1 ลูกบาศก์เมตร ให้ส่วนผสมดังนี้

-ปูนซีเมนต์	350 กก.
-ทราย	430 ลิตร
-หินย่อยหรือกรวด	860 ลิตร

ประเภทที่ 2 งานเรียงหินยาแนว บดอัดดินและตบแต่งทางลาด ตามรูปแบบมาตรฐาน ขนาดหินที่ใช้จะต้องมีน้ำหนักแต่ละก้อนอยู่ระหว่าง 15-40 กก. และอย่างน้อย 50% ของหินทั้งหมดจะต้องหนักกว่า 30 กก.

1. การเรียงหินจะต้องจัดเรียงโดยมีช่องว่างน้อยที่สุดให้เรียงหินก้อนใหญ่ที่สุดไว้ข้างล่าง ก้อนเล็กไว้ข้างบน ระหว่างช่องว่างรอยต่อให้อุดด้วยหินเล็ก ๆ อัดแน่นความหนาของหินที่นำมาเรียงไม่ควรต่ำกว่า 20 ซม. วัดโดยตั้งฉากกับทางลาด
2. ให้อุดช่องว่างระหว่างก้อนหินให้แน่นสนิทด้วยปูนซีเมนต์ผสมทรายในอัตราส่วน 1 : 1 โดยปริมาตร
3. ให้ชุดวางหินต่ำกว่าระดับดินท้องคลองลงไปไม่ต่ำกว่า 75 ซม.
4. ปริมาณงานเรียงหินยาแนวต่อ 1 ตารางเมตร ประกอบด้วย
 - หินใหญ่ประมาณ 0.36-0.50 ลูกบาศก์เมตร
 - ปูนซีเมนต์ 0.166 ถุง
 - ทราย 0.08 ลูกบาศก์เมตร

ประเภทที่ 3 งานทิ้งหินใหญ่ บดอัดดินและตบแต่งทางลาดตามแบบมาตรฐาน ขนาดหินที่ใช้จะต้องมีน้ำหนักแต่ละก้อนอยู่ระหว่าง 25-70 กก. และอย่างน้อย 75 % ของหินทั้งหมดจะต้องหนักกว่า 45 กก.

1. การเรียงหินจะต้องจัดเรียงโดยมีช่องว่างน้อยที่สุด ให้เรียงหินก้อนใหญ่ที่สุดไว้ข้างล่าง ก้อนเล็กที่สุดไว้ข้างบน ระหว่างช่องว่างรอยต่อให้อุดด้วยหินเล็ก ๆ อัดแน่น ความหนาของหินที่นำมาเรียงไม่ควรต่ำกว่า 25 ซม. วัดโดยตั้งฉากกับทางลาด
2. ให้ชุดวางหินต่ำกว่าระดับดินท้องคลองลงไปไม่ต่ำกว่า 40 ซม.
3. ในกรณีที่ดินคลองเป็นเลนจะต้องพิจารณาถมหินที่ดินลาดคันทางตามความเหมาะสม
4. ปริมาณงานทิ้งหินใหญ่ ต่อ 1 ตารางเมตร ประกอบด้วย หินใหญ่ประมาณ 0.50-0.65 ลูกบาศก์เมตร

ข้อควรคำนึงในการก่อสร้าง

1. ควรสำรวจสภาพพื้นที่ รวมทั้งวัสดุก่อสร้างเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศมากที่สุด ซึ่งการสำรวจพื้นที่จะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการก่อสร้างฝาย เพราะถ้าตำแหน่งไม่ถูกต้อง การก่อสร้างจะมีโอกาสพังทลายสูงมาก
2. ควรก่อสร้างในพื้นที่ที่ร่องลำห้วยมีความลาดชันต่ำ เพื่อจะได้ที่เก็บกักน้ำไว้บริเวณหน้าฝายได้
3. ควรก่อสร้างก่อนฤดูฝน และควรมีการบำรุงรักษา ขุดลอกและซ่อมแซมเป็นประจำ

ประโยชน์ที่ได้จากการก่อสร้าง

1. ช่วยเก็บกักน้ำชะลอไว้ให้อยู่บนพื้นผิวดินให้นานขึ้น น้ำมีเวลาซึมผ่านผิวดินลงสู่ใต้ดินมากขึ้น ดินสามารถอุ้มน้ำไว้ได้
2. ช่วยลดความรุนแรงของกระแสน้ำ ในลำห้วย ทำให้ระยะเวลาการไหลของน้ำเพิ่มมากขึ้น ความชุ่มชื้นมีเพิ่มขึ้นและแผ่กระจายความชุ่มชื้นในพื้นที่ทั้งสองฝั่งของลำห้วย
3. ช่วยกักเก็บตะกอนและวัสดุต่างๆ ที่ไหลลงมากับน้ำในลำห้วยได้ดี เป็นการช่วยยืดอายุแหล่งน้ำตอนล่างให้ตื่นขึ้นช้าลง คุณภาพของน้ำมีตะกอนปะปนน้อยลง
4. ช่วยเพิ่มความหลากหลายทางด้านชีวภาพให้แก่พื้นที่
5. เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ และใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของมนุษย์และสัตว์ ตลอดจนมีน้ำใช้เพื่อการเกษตรกรรมอีกด้วย
6. ใช้เป็นถนนให้น้ำเอ่อล้นไหลข้ามไปได้ และในขณะเดียวกันใช้ในการสัญจรไปมา และชนพืชผลทางการเกษตร

การดูแลรักษา

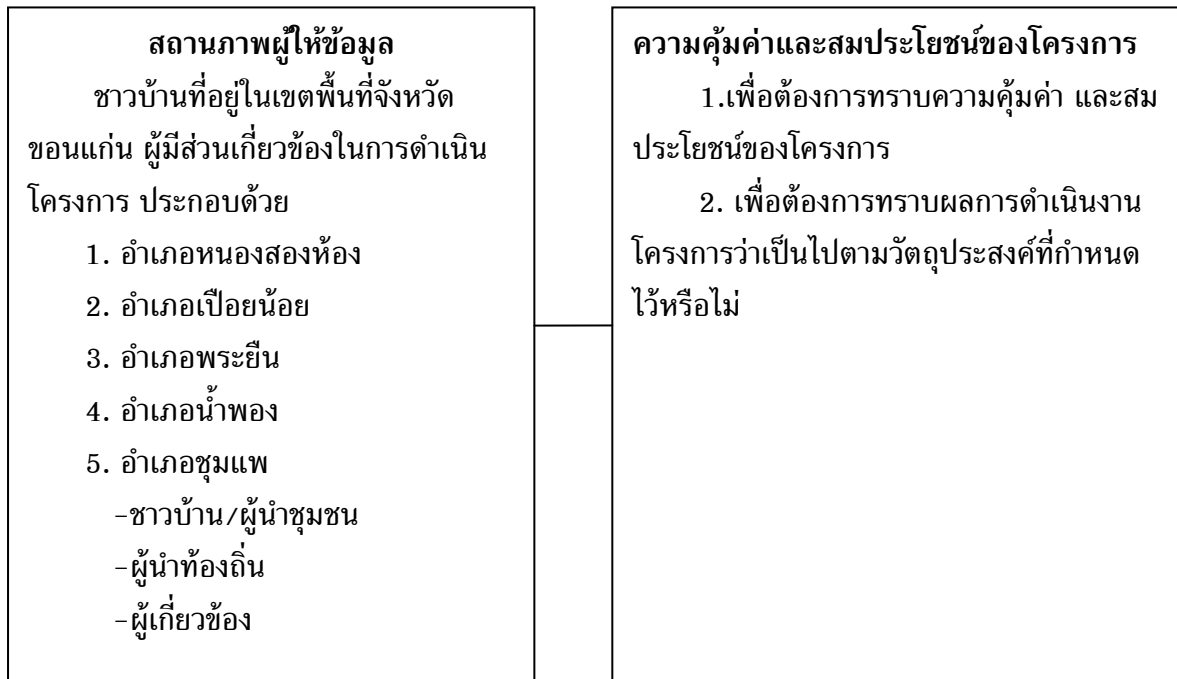
1. การเลือกสถานที่ก่อสร้าง ในการเลือกจุดที่ก่อสร้างฝายต้นน้ำ ปัจจัยที่สำคัญที่ควรคำนึงถึงคือประโยชน์ที่จะได้รับจากฝาย ไม่ว่าจะเป็นด้านการอนุรักษ์ต้นน้ำ ด้านการเกษตรกรรม ตลอดจนด้านชุมชน นอกจากนี้การกำหนดพื้นที่ที่จะก่อสร้าง ยังต้องขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ความจำเป็นและความเหมาะสมอื่นๆ ประกอบอีกด้วย
2. รูปแบบของฝาย สามารถแบ่งแยกออกตามวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างเป็น 2 แบบ คือ วัสดุที่หาได้จากธรรมชาติ เช่น เศษไม้ ปลายไม้ หินขนาดต่างๆ ที่หาได้ในพื้นที่ และวัสดุที่จะต้องจัดซื้อ เช่น ปูนซีเมนต์ เหล็กเส้น กรวด ทราย การเลือกวัสดุแต่ละชนิดขึ้นอยู่กับชนิด ขนาดและวัตถุประสงค์ รวมทั้งสภาพพื้นที่ ปริมาณน้ำและปัจจัยต่างๆ ในแต่ละจุด

การกำหนดขนาดการก่อสร้าง

การกำหนดขนาดของการก่อสร้าง ไม่มีการกำหนดขนาดตายตัว ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่รับน้ำของแต่ละลำห้วย
2. ความลาดชันของพื้นที่
3. สภาพของดินและการพังทลายของดิน
4. ปริมาณน้ำฝน
5. ความกว้าง – ลึกของลำห้วย
6. วัตถุประสงค์ของการก่อสร้าง

กรอบแนวคิดในการติดตามและประเมินผล

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการติดตามและประเมินผล

บทที่ 3

วิธีการติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผลครั้งนี้เป็นการติดตามและประเมินผลเชิงคุณภาพ เพื่อติดตามและประเมินผลโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน (Wet Crossing) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553, 2554 (หลังดำเนินการ) องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้กำหนดหัวข้อและวิธีการติดตามและประเมินผลโครงการ ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล
2. การเลือกพื้นที่และผู้ให้ข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
4. การสร้างเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การวิเคราะห์ข้อมูล
8. การนำเสนอ

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ชาวบ้านที่อยู่ในเขต อำเภอหนองสองห้อง อำเภอเปือยน้อย อำเภอพระยืน อำเภอน้ำพอง อำเภอชุมแพ ที่อยู่ในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่านประจำปีงบประมาณ ประจำปี พ.ศ. 2553, 2554 และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ

ผู้ให้ข้อมูล ในการติดตามและประเมินครั้งนี้ จำนวน 120 ราย ประกอบด้วย

1. อำเภอชุมแพ จำนวน 20 ราย
2. อำเภอน้ำพอง จำนวน 18 ราย
3. อำเภอเปือยน้อย จำนวน 17 ราย
4. อำเภอพระยืน จำนวน 18 ราย
5. อำเภอหนองสองห้อง จำนวน 47 ราย

การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้กำหนดตามความเหมาะสมของสถานการณ์(ชาย โพธิ์สิตา, 2550)

การเลือกพื้นที่และเลือกผู้ให้ข้อมูล

การเลือกพื้นที่ในการติดตามฯ ได้เลือก อำเภอ ในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่นที่มีการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน(Wet Crossing) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553, 2554

การเลือกผู้ให้ข้อมูล ได้เลือกชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียง ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นักการเมืองท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการก่อสร้างถนนสำหรับให้น้ำล้นผ่าน (Wet Crossing) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553, 2554

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการติดตามและประเมินผล
2. แนวทางการสังเกต เพื่อสังเกตสถานที่ก่อสร้างโครงการ และพฤติกรรมชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียง
3. สมุดบันทึก เพื่อจดบันทึกข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ การสังเกตจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
4. กล้องบันทึกภาพ เพื่อบันทึกลักษณะของสถานที่ก่อสร้าง บริเวณใกล้เคียง

การสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือ คณะกรรมการติดตามและประเมินผลได้ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด หลักการและเอกสารงานที่เกี่ยวข้อง
2. สำรวจพื้นที่ภาคสนามหาข้อมูลและข้อเท็จจริง โดยการสัมภาษณ์ การสำรวจสังเกต และถ่ายภาพสถานที่ก่อสร้าง เพื่อนำมาสร้างแนวทางการสัมภาษณ์
3. ร่างแบบสัมภาษณ์ทั้งโครงสร้าง ตามกรอบแนวคิดและนิยามศัพท์เฉพาะที่กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลขั้นพื้นฐาน จากเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการติดตามและประเมินผล
2. การถ่ายภาพสถานที่ก่อสร้างโครงการฯ
3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ ตามแบบสัมภาษณ์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล จำนวน 120 ชุด

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน(Wet Crossing) ระหว่างเดือน เมษายน – สิงหาคม 2555

การวิเคราะห์ข้อมูล

ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล กองแผนและงบประมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ การสังเกต การจดบันทึกภาคสนามมาจำแนกเป็นหมวดหมู่เรียบเรียงตามกิจกรรมตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผลที่กำหนดไว้ วิเคราะห์จากการสำรวจพื้นที่และถ่ายภาพ โดยจดบันทึกภาคสนาม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เบื้องต้น วิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นสำคัญ 4 ประเด็น ข้อมูล ความคิดเห็นแต่ละชุดเป็นช่วง ๆ เก็บบันทึกข้อมูลไว้ ตรวจสอบกับข้อมูลที่เกี่ยวข้อง บางประเด็นข้อมูลไม่ครบถ้วนจะได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติม และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

การนำเสนอ

จัดทำรายงานผลการติดตามและประเมินผลในรูปแบบของความถี่ร้อยละในเชิงพรรณนา ในบทที่ 4 แสดงรายละเอียดในประเด็นคำตอบต่างๆ จากแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ ในบทที่ 5 รวบรวมเป็นรูปเล่ม รายงานผู้บริหาร และประชาสัมพันธ์ใน Website ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชน และผู้สนใจทราบต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการติดตามและประเมินผลความคุ้มค่าโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน (Wet Crossing) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553,2554 เป็นการติดตามและประเมินผลเชิงคุณภาพ ขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล
2. เพื่อต้องการทราบความคุ้มค่า และสมประโยชน์ของโครงการ
3. เพื่อต้องการทราบผลการดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล อำเภอชุมแพ 20 ราย อำเภอน้ำพอง 18 ราย อำเภอเปือยน้อย 17 ราย อำเภอพระยืน 18 ราย และอำเภอหนองสองห้อง 47 ราย รวมทั้งสิ้น 120 ราย เป็นชาย 70 ราย หญิง 50 ราย

อายุระหว่าง 51-60 ปีมากที่สุด 39 ราย รองลงมา อายุ 61-70 ปี อายุ 41-50 ปี 29 ราย อายุ 71-80 ปี 13 ราย และอายุ 31-40 ปี 8 ราย

ระดับการศึกษา พบว่า ระดับประถมศึกษามากที่สุด 70 ราย ไม่ระบุ 20 ราย ระดับมัธยมต้น/

ปวช. 13 ราย ระดับมัธยมปลาย/อนุปริญญา 15 ราย ปริญญาตรี 1 ราย และปริญญาโท 1 ราย

สถานภาพ พบว่า แต่งงานและอยู่ด้วยกัน 98 ราย หม้าย 11 ราย แต่งงานแยกกันอยู่ 4 ราย และ หย่า 1 ราย

อาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา อาชีพรองลงคือ ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ค้าขายและรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่ทำนาปีละ 1 ครั้ง

ที่ดินทำกิน ส่วนใหญ่ที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ใช้ในการทำนาปีละ 1 ครั้ง ประมาณ 10-20 ไร่

รายได้ในครัวเรือนต่อปี มากที่สุดประมาณ 50,000 บาท 13 ราย ต่ำสุด 6,000 บาท สูงสุด 1 ล้านบาท แหล่งที่มาของเงินได้ ทำนา ค้าขาย รับจ้าง เงินเดือน ค่าตอบแทน(ในกรณีที่มีตำแหน่งทางสังคม)

ตำแหน่งทางสังคม พบว่า เป็นสมาชิก อบต. 7 ราย ผู้ใหญ่บ้าน 5 ราย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 5 ราย ประชาคมหมู่บ้าน 3 ราย อสม. 3 ราย สมาชิกสภาเทศบาล 2 ราย กรรมการหมู่บ้าน 2 ราย กำนัน 1 ราย และแพทย์ประจำตำบล 1 ราย

อาชีพเสริมนอกเหนือจากการทำนา ได้แก่ ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เป็ด ไก่

ความคุ้มค่า และสมประโยชน์ของโครงการ

ผลการติดตามและประเมินผล พบว่า โครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน (Wet Crossing) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553,2554 มีความคุ้มค่า ประโยชน์จากโครงการ และผลกระทบ รวม 5 ประการ ตามรายละเอียด ดังนี้

1. ความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ก่อสร้าง พบว่า โครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน

(Wet Crossing) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553,2554 ประชาชนส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าโครงการดังกล่าวมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพราะ ก่อนที่จะทำการก่อสร้าง จะต้องสำรวจความต้องการของชาวบ้าน ว่า จะก่อสร้างจุดไหนที่ชาวบ้านจะได้รับประโยชน์มากที่สุด ซึ่งหลังจากก่อสร้างเสร็จแล้วชาวบ้านส่วนใหญ่ ได้ใช้ประโยชน์จากการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน สามารถเดินทางข้ามไปมา ได้สะดวก เป็นลำห้วยเพื่อในเก็บกักน้ำไว้ทำการเกษตร ชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงได้นำน้ำทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ปลูกข้าวโพด แตงกวา ในฤดูแล้ง หรือในช่วงฝนทิ้งช่วง ชาวบ้านในหมู่บ้าน หรือหมู่บ้านใกล้เคียง ได้ใช้เป็นแหล่งหาอาหารของชาวบ้าน เช่น ปู ปลา หอย ก่อนดำเนินการก่อสร้างลำห้วยไม่สามารถเก็บกักน้ำได้ ลำห้วยแห้งขอดดังกล่าวของชาวบ้านอำเภอพระยืนคนหนึ่งว่า “เมื่อก่อนฝนทิ้งช่วงไม่มีที่สูบน้ำใส่นา แต่หลังจากก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่านแล้ว ลำห้วยสามารถเก็บกักน้ำได้ และมีน้ำสูบลำต้นกล้าในนาไม่ให้แห้งตาย เป็นโครงการที่ดี ชาวบ้านได้รับประโยชน์มาก” และชาวบ้านอีกรายกล่าวว่า “หลังจากก่อสร้างฝายและมีน้ำตนเองเป็นคนทดลองทำนาปรังเป็นคนแรก และเก็บเกี่ยวผลผลิตปริมาณข้าวที่ได้ จำนวน 40 กระสอบ ชาวบ้านใกล้เคียงต่อต้านเพราะทำนาต้องใช้น้ำในปริมาณมากเกรงว่าน้ำจะแห้งขอดก่อนถึงฤดูฝน ทำให้ตนเองไม่ได้ทำนาปรังอีก นับว่าโครงการนี้มีประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างยิ่ง”

ถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน เป็นการก่อสร้างถนนข้ามลำห้วย ชาวบ้านได้เดินทางข้ามไปมาระหว่างสองฝั่งลำห้วยได้ ช่วงฤดูฝนมีน้ำมากจนไหลล้นผ่านถนนข้ามลำห้วย ชาวบ้านมีความพึงพอใจมากพอถึงช่วงหน้าแล้ง สามารถเก็บกักน้ำได้ใช้ประโยชน์หลายอย่าง ดังคำกล่าวของชาวบ้านอำเภอเปือยน้อยคนหนึ่งว่า “บ้านกับที่นา อยู่คนละฟากลำห้วย บ้านอยู่ฝั่งอำเภอเปือยน้อย ที่นาอยู่ฝั่งจังหวัดมหาสารคาม แต่ก่อนยังไม่มีกรก่อสร้างฝาย มีความลำบากมากต้องเดินทางอ้อมไปไกลกว่าจะถึงที่นาตนเอง ปัจจุบันนี้มีการก่อสร้างถนนน้ำล้นผ่าน สามารถนำรถยนต์ หรือรถยนต์ที่ใช้ทำการเกษตรเดินทางข้ามไปได้อย่างสะดวกสบาย” และชาวบ้านอีกรายกล่าวว่า “เมื่อก่อนยังไม่ได้ก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน ไม่มีน้ำขัง หลังจากโครงการก่อสร้างเสร็จ ลำห้วยสามารถกักเก็บน้ำได้ ใช้น้ำจากลำห้วยปลูกผัก ปลูกข้าวโพด แตงกวา และน้ำยังสามารถใช้ได้ตลอดปี” การก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่านสามารถให้ประโยชน์กับชาวบ้านเป็นอย่างมากและเหมาะสมกับพื้นที่

2. ความคุ้มค่ากับงบประมาณ พบว่า ประชาชนได้รับประโยชน์จากโครงการ เพราะสามารถ

เก็บกักน้ำไว้ใช้ประโยชน์ในช่วงหน้าแล้ง ชาวบ้านมีน้ำไว้ทำการเกษตร ปลูกผัก พืชผลหลังฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต เช่น ปลูกถั่ว หรือปลูกถั่วเขียว แตงไทย ถั่วลิสง สามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านที่อยู่สองฝั่งลำห้วยได้ ชาวบ้านได้หาอาหารในลำห้วย เช่น ปู ปลา กุ้ง หอย และยังสามารถใช้รถยนต์ขนส่งพืชผลทางการเกษตร เดินทางข้ามไปมาทั้งสองฝั่งได้ ถือว่าคุ้มค่ากับงบประมาณในการดำเนินงาน แต่ในกรณีที่ชาวบ้านไม่ได้อยู่บริเวณใกล้เคียงสถานที่ก่อสร้าง ไม่ได้ปลูกพืชผลทางการเกษตร แต่ประชาชนมีความพึงพอใจในโครงการและได้ใช้ประโยชน์จากโครงการ ซึ่งมีผลในด้านจิตใจก็ไม่สามารถวัดความคุ้มค่าเป็นเงินได้ ประชาชนได้รับความสะดวกสบาย ดังคำกล่าวของชาวบ้านอำเภอชุมแพ คนหนึ่งว่า “ก่อนหน้านี้ยังไม่ได้มีโครงการก่อสร้างถนน การใช้น้ำในลำห้วยแห่งนี้ จะใช้ได้ถึงเดือนธันวาคม ของทุกปี หลังจากก่อสร้างถนนน้ำล้นผ่าน น้ำจะใช้ได้ถึงเดือนมิถุนายน มีเกษตรกร จำนวน 10 ครอบครัว มีพื้นที่เพาะปลูก

ประมาณ 200 ไร่ ทำการปลูกถั่วลิสง ถั่วเหลือง ข้าวโพด แดงไทย นำผลผลิตไปขาย คิดว่าโครงการนี้มีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเกษตรกร”

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ พบว่า ชาวบ้านได้ประโยชน์ทั้งสองอย่าง คือ

ด้านแหล่งน้ำ คือมีสถานที่เก็บกักน้ำไว้ในฤดูแล้ง และเป็นแหล่งหาอาหารของชาวบ้าน เช่น ปู ปลา กุ้ง หอยที่หาได้ในลำห้วย ชาวบ้านได้ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ทำเกษตรกรรมทั้งสองฝั่งลำห้วย จากเดิมช่วงหน้าฝนน้ำในลำห้วยจะเต็มฝั่ง บางแห่งลำห้วยไม่สามารถรองรับน้ำที่ไหลมาด้วยความแรง เร็วไหลบ่าท่วมไร่นาชาวบ้านเสียหายเป็นจำนวนมาก พอถึงช่วงฤดูแล้งน้ำในลำห้วยก็แห้งหมดไม่มีเหลือ เพราะไม่มีที่กั้นน้ำเพื่อเก็บกักน้ำได้ หลังจากได้มีการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน ชาวบ้านได้รับประโยชน์จากโครงการได้เป็นอย่างดี มีน้ำไว้ใช้ทำการเกษตร ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ได้ตลอดปี ชาวบ้านที่มีความขยัน สามารถทำนาครั้งที่ 2 หรือนาปรังได้อีก สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรเพิ่มขึ้นอีก ดังคำกล่าวของชาวบ้านอำเภอน้ำพองคนหนึ่งว่า “หลังจากมีการก่อสร้างฝายแล้ว ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำเป็นอย่างมาก เพราะตนเองมีที่นาปลูกข้าว และปลูกอ้อยด้วย ช่วงฝนทิ้งช่วงไม่มีน้ำได้อาศัยสูบน้ำจากฝายแห่งนี้ใส่น้ำข้าว และไร่อ้อย ทำให้พืชผลทางการเกษตรไม่เสียหาย ได้ประโยชน์จากโครงการนี้เป็นอย่างดี”

ด้านถนน คือใช้เป็นถนนสำหรับใช้สัญจร เดินทางข้ามลำห้วย ไปมาได้ตลอดทั้งปี ชาวบ้านสามารถใช้ยานพาหนะทั้งรถยนต์ รถมอเตอร์ รวมทั้งรถไถที่ใช้ทำการเกษตร ข้ามผ่านไปได้โดยสะดวก ซึ่งจากเดิมช่วงหน้าฝนชาวบ้านไม่สามารถเดินทางข้ามลำห้วยไปอีกฝั่งหนึ่งได้เพราะน้ำในลำห้วยมีมากและก๊อกร ต้องเดินทางอ้อมไปไกลมาก การขนถ่ายพืชผลทางการเกษตรลำบากมาก ดังคำกล่าวของชาวบ้านอำเภอนองสองห้องคนหนึ่งว่า “บ้านกับที่นา อยู่คนละฟากลำห้วย แต่ก่อนยังไม่มีมีการก่อสร้างฝาย มีความลำบากมากต้องเดินทางอ้อมไปไกลกว่าจะถึงที่นาตนเอง หรือว่าจะเดินทางไปอีกหมู่บ้านฝั่งตรงข้ามเพื่อติดต่อประสานงาน หมู่บ้านก็มองเห็น แต่ก็ต้องเดินทางอ้อมไปไกลกว่าจะถึงหมู่บ้าน ปัจจุบันนี้มีการก่อสร้างถนนน้ำล้นผ่าน หรือชาวบ้านเรียกว่า “ฝาย” สามารถนำรถยนต์ หรือรถยนต์ที่ใช้ทำการเกษตรเดินทางข้ามไปได้อย่างสะดวกสบาย” และชาวบ้านอีกราย กล่าวว่า “โครงการนี้เป็นโครงการที่ดี หลังจากมีถนนน้ำล้นสามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ ชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงโครงการ ทำการเลี้ยงเป็ด เป็ดมากินหอย ลำห้วยแห่งนี้มีหอยมากที่สุด สามารถเป็นอาหารของคน และเป็ดได้ และประการสำคัญ ยังมีโรงสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าที่อยู่ติดกับลำห้วย ใช้สูบน้ำไปพักไว้ในสระ นำน้ำมาผลิตเป็นทั้งประปาใช้ภายในหมู่บ้านหนองหญ้าขาว เป็นประโยชน์มากที่สุด สำหรับชาวบ้านหนองหญ้าขาวอำเภอนองสองห้อง”

4. ปัญหาหรือผลกระทบ หลังจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน เพราะต่างก็ได้รับประโยชน์จากโครงการนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ ชาวบ้านมีถนนสำหรับน้ำล้นผ่านสามารถเดินทางข้ามไปมาได้ รวมทั้งยานพาหนะใช้ขนส่งพืชผลทางการเกษตร และยังเป็นที่ยกเก็บกักน้ำเอาไว้ใช้ในฤดูแล้ง ปลูกพืชผลทางการเกษตร เลี้ยงสัตว์ และเป็นแหล่งหาอาหารกินของชาวบ้านในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ที่อยู่สองฝั่งลำห้วย ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ ทำนา วางจากการทำนาคือทำอาชีพเสริม โดยการทำไร่มัน ปลูกอ้อย เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา และรับจ้างทั่วไป

ชาวบ้านที่ไม่ได้อาศัยอยู่ใกล้สถานที่ก่อสร้าง ไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการโดยตรง แต่ก็ได้ประโยชน์ในทางอ้อม และยังมีความต้องการที่จะให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่านให้เป็นช่วง ๆ เพื่อที่จะเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งได้เป็นระยะเวลานาน ชาวบ้านมีน้ำไว้ทำการเกษตรอย่างทั่วถึง ซึ่งระยะห่างของฝายที่ก่อสร้างแต่ละตัว ห่างประมาณ 500 - 1,000 เมตร จะเหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพราะสภาพลำห้วยจะคดโค้งไปตามพื้นที่นาของชาวบ้าน ดังคำกล่าวของชาวบ้านอำเภอชุมแพคนหนึ่งว่า **“การก่อสร้างฝายมีการก่อสร้างห่างเกินไป ลำห้วยด้านล่างของฝายช่วงหน้าแล้งไม่มีน้ำให้วัวควายกิน ถ้าเป็นไปได้ต้องการให้ก่อสร้างเป็นช่วง ๆ ระยะห่างประมาณ 300-500 เมตร ถึงจะเก็บกักน้ำได้และประชาชนได้ใช้ประโยชน์มากที่สุด”**

5. การก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจกับโครงการนี้เป็นอย่างมากเพราะ ชาวบ้านได้รับประโยชน์ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก ได้ทั้งถนนสำหรับเดินทางข้ามไปมา และได้มีแหล่งเก็บกักน้ำไว้ใช้ประโยชน์ในช่วงฤดูแล้ง หรือฝนทิ้งช่วงได้สูบน้ำรดต้นกล้า ไร่ อ้อย และยังเป็นแหล่งหาอาหารกินของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

บทที่ 5

สรุปผลการติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผลความคุ้มค่าโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน (Wet Crossing) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553,2554 ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ในการติดตามและประเมินผล ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล

1. เพื่อต้องการทราบความคุ้มค่า และประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการฯ
2. เพื่อต้องการทราบผลการดำเนินงานโครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นว่าเป็นไปตามแผน และวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

สรุปผลการติดตามฯ

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล คือ ชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียง ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นักการเมืองท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการก่อสร้างถนนสำหรับให้น้ำล้นผ่าน (Wet Crossing) ประจำปี พ.ศ. 2553,2554 จำนวน 120 ราย จาก 5 อำเภอคือ อำเภอชุมแพ อำเภอน้ำพอง อำเภอเปือยน้อย อำเภอพระยืน และอำเภอหนองสองห้อง ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล อำเภอชุมแพ 20 ราย อำเภอน้ำพอง 18 ราย อำเภอเปือยน้อย 17 ราย อำเภอพระยืน 18 ราย และอำเภอหนองสองห้อง 47 ราย รวมทั้งสิ้น 120 ราย เป็นชาย 70 ราย หญิง 50 ราย มีอายุระหว่าง 51-60 ปีมากที่สุด 39 ราย รองลงมา อายุ 61-70 ปี อายุ 41-50 ปี 29 ราย

อายุ 71-80 ปี 13 ราย และอายุ 31-40 ปี 8 ราย ระดับการศึกษา พบว่า ระดับประถมศึกษามากที่สุด

70 ราย ไม่ระบุ 20 ราย ระดับมัธยมต้น/ปวช. 13 ราย ระดับมัธยมปลาย/อนุปริญญา 15 ราย ปริญญาตรี

1 ราย และปริญญาโท 1 ราย สถานภาพ พบว่า แต่งงานและอยู่ด้วยกัน 98 ราย หม้าย 11 ราย แต่งงานแยกกันอยู่ 4 ราย และ หย่า 1 ราย

2. ความคุ้มค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการฯ

ผลการติดตามและประเมินผลโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน(Wet Crossing) ประจำปี พ.ศ. 2553,2554 สรุปได้ว่า

1. ความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ พบว่า ก่อนดำเนินการก่อสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้มีการสำรวจพื้นที่และสำรวจความต้องการของชาวบ้าน กำหนดจุดก่อสร้างให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน ได้ประโยชน์ทั้งสองอย่าง เป็นถนนสำหรับเดินทางข้ามไปมาได้สะดวก ทั้งสองฝั่งลำห้วย ไม่ต้องเดินทางอ้อมไปไกลก็สามารถข้ามไปอีกฝั่งได้ และยังเป็นที่พักเก็บน้ำไว้ใช้ทำการเกษตร ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และเป็นแหล่งหาอาหารกินของชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียง ประชาชนมีความพึงพอใจมากที่สุด กับโครงการนี้ทำให้ประโยชน์กับชาวบ้านเป็นอย่างมากและเหมาะสมกับพื้นที่

การเลือกจุดก่อสร้างให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

1. 1 สำรวจสภาพพื้นที่ รวมทั้งวัสดุก่อสร้างเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศมากที่สุด ซึ่งการสำรวจพื้นที่จะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการก่อสร้างฝาย เพราะถ้าตำแหน่งไม่ถูกต้อง การก่อสร้างจะมีโอกาสพังทลายสูงมาก

1.2 ก่อสร้างในพื้นที่ที่ร่องลำห้วยมีความลาดชันต่ำ เพื่อจะได้ที่เก็บกักน้ำไว้บริเวณหน้าฝายได้

1.3 ก่อสร้างก่อนฤดูฝน และควรมีการบำรุงรักษา ขุดลอกและซ่อมแซมเป็นประจำ

2. ความคุ้มค่ากับงบประมาณ พบว่าประชาชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงที่ก่อสร้างได้รับประโยชน์จากโครงการนี้ มีที่เก็บกักน้ำไว้ใช้ในการเกษตร ปลูกผัก พืชผลทางการเกษตร หลังเก็บเกี่ยวข้าว เช่น ปลูกข้าวโพด แตงกวา เป็นอาชีพเสริมนอกเหนือจากการทำนา สามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน และยังมียอดที่ใช้เดินทางข้ามไปมา ขนพืชผลทางการเกษตรได้อย่างสะดวก ถือว่าคุ้มค่ากับงบประมาณ ถึงแม้จะวัดความคุ้มค่าเป็นตัวเงินไม่ได้แต่มีค่าทางด้านจิตใจ ประชาชนมีความพึงพอใจ

ตัวชี้วัดในการประเมินความคุ้มค่า

1. การประเมินประสิทธิภาพ ตัวชี้วัด ได้แก่ ต้นทุนต่อหน่วย สัดส่วนผลผลิตต่อทรัพยากร และสัดส่วนค่าใช้จ่ายจริงต่อค่าใช้จ่ายตามแผน

2. การประเมินประสิทธิผล ตัวชี้วัด จะวัดจากระดับความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้ประโยชน์และคุณภาพการให้บริการ

3. การประเมินผลกระทบ ตัวชี้วัด จะวัดจากสะท้อนการปฏิบัติภารกิจว่ามีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม มากน้อยเพียงใด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ พบว่า การก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน(Wet Crossing) ประชาชนได้รับประโยชน์จากโครงการทั้งถนนและแหล่งน้ำเป็นถนนสำหรับเดินทางข้ามไปมาได้สะดวก ทั้งสองฝั่งลำห้วย ไม่ต้องเดินทางอ้อมไปไกลก็สามารถข้ามไปอีกฝั่งได้ และยังเป็นที่พักเก็บน้ำไว้ใช้ทำการเกษตร ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และเป็นแหล่งหาอาหารกินของชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียง

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ

- 3.1 ช่วยเก็บกักน้ำชะลอไว้ให้อยู่บนพื้นผิวดินให้นานขึ้น น้ำมีเวลาซึมผ่านผิวดินลงสู่ใต้ดินมากขึ้น ดินสามารถอุ้มน้ำไว้ได้
- 3.2. ช่วยลดความรุนแรงของกระแสน้ำ ในลำห้วย ทำให้ระยะเวลาการไหลของน้ำเพิ่มมากขึ้น ความชุ่มชื้นมีเพิ่มขึ้นและแผ่กระจายความชุ่มชื้นในพื้นที่ทั้งสองฝั่งของลำห้วย
- 3.3 ช่วยกักเก็บตะกอนและวัสดุต่างๆ ที่ไหลลงมากับน้ำในลำห้วยได้ดี เป็นการช่วยยืดอายุแหล่งน้ำตอนล่างให้ดินเขินช้าลง คุณภาพของน้ำมีตะกอนปะปนน้อยลง
- 3.4 ช่วยเพิ่มความหลากหลายทางด้านชีวภาพให้แก่พื้นที่
- 3.5 เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ และใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของมนุษย์และสัตว์ ตลอดจนมีน้ำใช้เพื่อการเกษตรกรรมอีกด้วย
- 3.6 ใช้เป็นถนนให้น้ำเอ่อล้นไหลข้ามไปได้ และในขณะเดียวกันใช้ในการสัญจรไปมา และชนพืชผลทางการเกษตร

4. ปัญหาหรือผลกระทบ หลังจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหากับการก่อสร้างถนนสำหรับให้น้ำล้นผ่าน เพราะต่างก็ได้รับประโยชน์จากโครงการนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ ชาวบ้านมีถนนสำหรับน้ำล้นผ่านสามารถเดินทางข้ามไปมาได้ รวมทั้งยานพาหนะใช้ขนส่งพืชผลทางการเกษตร และยังเป็นที่เก็บกักน้ำเอาไว้ใช้ในฤดูแล้ง ปลูกพืชผลทางการเกษตร เลี้ยงสัตว์ และเป็นแหล่งหาอาหารกินของชาวบ้านในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ที่อยู่สองฝั่งลำห้วย ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ ทำนา วางจากการทำนาคือทำอาชีพเสริม โดยการทำไร่มัน ปลูกอ้อย เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา และรับจ้างทั่วไป

5. การก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจกับโครงการนี้เป็นอย่างมาก เพราะชาวบ้านได้รับประโยชน์โดยตรง ซึ่งตรงกับความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่เป็นอย่างมาก ได้ทั้งถนนสำหรับเดินทางข้ามไปมา และได้มีแหล่งเก็บกักน้ำไว้ใช้ประโยชน์ในช่วงฤดูแล้ง หรือฝนทิ้งช่วงได้สูบน้ำรดต้นกล้า ไร่อ้อย และยังเป็นแหล่งหาอาหารกินของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

3. ผลการดำเนินงานโครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นไปตามแผนและวัตถุประสงค์ของโครงการ

การประเมินความคุ้มค่าโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน (Wet Crossing) ประจำปี พ.ศ.2553, 2554 เป็นการประเมินผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ และมีผลประโยชน์ที่สอดคล้องกับทรัพยากรที่ใช้ ทั้งนี้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอาจเป็นไปได้ทั้งผลสำเร็จที่พึงประสงค์ และผลกระทบในทางลบที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน สังคม ทั้งที่สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้และไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้

ด้านประสิทธิภาพ พิจารณาจากปริมาณผลผลิตทำได้จริง เป็นไปตามแผน

1. งบประมาณ ที่ใช้จ่ายในการดำเนินโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน ใน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 และ ปี 2554 มีค่าใช้จ่ายในแต่ละปีไม่เท่ากัน เนื่องจากการก่อสร้างโครงการแต่ละจุด ขึ้นอยู่กับสภาพความเหมาะสมของแต่ละแห่ง การก่อสร้างแต่ละจุดดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด ประชาชนบริเวณโครงการมีความพึงพอใจต่อโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่านที่ดำเนินการ

2. ด้านประสิทธิผล พิจารณาจากระดับความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย พบว่า การดำเนินการตามโครงการนี้ ทำให้ประชาชนบริเวณพื้นที่โครงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ มีจิตสำนึกรักและหวงแหน รู้คุณค่าในการใช้น้ำมีความภาคภูมิใจในความอุดมสมบูรณ์ สามารถแก้ปัญหาภัยแล้ง และ การชะลอการไหลของน้ำได้ ในด้านสังคม เกิดความรัก สามัคคีในชุมชน ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีแหล่งอาหาร โดยหาอาหารจากลำห้วยมาบริโภค และหากเหลือจากการบริโภคจะนำไปขาย

3. ด้านผลกระทบ พิจารณาจากการดำเนินโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน พบว่า มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ประชาชนที่มีพื้นที่อยู่ 2 ข้างลำห้วย ได้รับประโยชน์จากลำห้วย เพราะสามารถนำน้ำมาใช้ประโยชน์ เพื่อการเกษตร บริโภค เลี้ยงสัตว์ หาอาหารได้ ตรงข้าม ประชาชนที่อยู่ห่างไกลไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการทำให้มีทัศนคติไม่ดีต่อโครงการ แต่มีข้อเสนอให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยการเจาะบ่อบาดาลเพื่อทำการเกษตร

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ความคุ้มค่า และสมประโยชน์ของโครงการ ได้พบประเด็นที่น่าสนใจ จึงนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ด้านความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ก่อสร้าง จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การเลือกจุดก่อสร้างได้มีการสำรวจความต้องการ จะสร้างจุดไหนที่ชาวบ้านได้รับประโยชน์มากที่สุด ไม่ก่อสร้างบริเวณลำห้วยโค้งงอ เพราะเวลาน้ำไหลบ่าไม่สามารถรองรับความรุนแรงของกระแสน้ำได้ และช่วงที่ควรก่อสร้างประมาณ เดือนมกราคม – เมษายน ไม่ก่อสร้างในฤดูฝน ดินมีความชุ่มชื้น อุดม น้ำ ทำให้ฝายไม่แข็งแรงพังทลายได้ อายุการใช้งานสั้น ชาวบ้านไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการนี้อย่างทั่วถึง เพราะว่าลำห้วยมีสภาพยาว การก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่านจะไม่ได้ประโยชน์ตลอดทั้งลำห้วย จะได้เพียงบางจุดเท่านั้น ชาวบ้านที่อยู่ใกล้สถานที่ก่อสร้างฝายได้รับประโยชน์ในหลายๆ อย่าง ใช้เป็นถนนสำหรับสัญจรไปมาได้ รวมทั้งใช้น้ำปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ และใช้เป็นแหล่งน้ำไว้อุปโภค บริโภคของชาวบ้าน

ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การเลือกสถานที่ก่อสร้างเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการก่อสร้าง ควรสำรวจสภาพพื้นที่ ตลอดจนเลือกใช้วัสดุใช้ในการก่อสร้างเพื่อความเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ ร่องลำห้วยมีความลาดชันต่ำ สามารถเก็บกักน้ำบริเวณหน้าฝายได้ และควรก่อสร้างก่อนฤดูฝน ควรมีการบำรุงรักษาด้วย

ด้านความคุ้มค่ากับงบประมาณ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ชาวบ้านได้รับประโยชน์จากโครงการ เพราะมีที่เก็บกักน้ำไว้ใช้ในช่วงหน้าแล้ง ไว้ทำการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพเสริม สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวในนา ซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านผลผลิตทางการเกษตรมีมูลค่าที่ตีค่าเป็นตัวเงินได้ ในกรณีที่ไม่มีผลตอบแทนเป็นตัวเงินที่จะนำขึ้นมาคำนวณได้ โดยให้ผู้ที่ได้รับประโยชน์แสดงความเห็นว่า หากจะต้องมีการจ่ายเงินตอบแทนผลประโยชน์ที่ตนได้รับฟรีๆ หรือเกิดผลพลอยได้จากโครงการลงทุน ผู้ที่ได้รับประโยชน์เหล่านั้นยินดีจะจ่ายเป็นเงินเท่าใด หรืออาจจะใช้วิธีการดูว่าหากต้องจ่ายเงินเอง เพื่อให้ได้ประโยชน์เหมือนกัน ผู้ได้รับประโยชน์นั้นๆ ก็พร้อมที่จะยอมเสียค่าใช้จ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์นั้น

ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ความคุ้มค่ากับงบประมาณนอกจากจะตีค่าผลผลิตที่ได้รับจากโครงการตีค่าออกมาเป็นตัวเงินได้ เช่นรายได้จากการขายพืชผลทางการเกษตรสามารถตีค่าเป็นตัวเงินได้ ในส่วนที่ตีค่าเป็นตัวเงินไม่ได้ คือความพึงพอใจของชาวบ้านที่ได้รับประโยชน์จากโครงการโดยไม่ได้รับผลกระทบในด้านลบแต่อย่างใด มีข้อค้นพบ จากการติดตามและประเมินผลที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน คือ ราษฎรรู้จักการบริหารจัดการน้ำ ชาวบ้านใช้น้ำให้เกิดคุณค่า ก่อนใช้น้ำในลำห้วยต้องมีการประชุมปรึกษาหารือ มีมติในกลุ่มที่ใช้น้ำบริเวณลำห้วย เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำด้วยกัน

ด้านปัญหาหรือผลกระทบ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ในส่วนของประชาชนที่อาศัยอยู่ท้ายลำห้วยหรือหลังฝาย ช่วงหน้าแล้งจะไม่มีน้ำเพื่อทำการเกษตร น้ำในลำห้วยแห้งไม่เพียงพอที่จะเลี้ยงสัตว์ปลูกพืช หรือใช้รถขนพืชผลทางการเกษตรข้ามผ่านถนนไปมาได้ ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์จากการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน จะได้รับประโยชน์โดยตรงจากโครงการนี้เพียงชาวบ้านบางกลุ่ม บางจุดที่อาศัยอยู่ในบริเวณก่อสร้างเท่านั้น จะไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการนี้ตลอดความยาวของลำห้วย

ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ปัญหาหรือผลกระทบจากโครงการ การก่อสร้างโครงการต้องให้

ครอบคลุม

ทุกพื้นที่เพื่อประชาชนจะได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึง ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เทศบาล อบต. ควรประสานงานกันในการจัดหางบประมาณทำการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน โดยทำการก่อสร้างเป็นช่วงๆ ระยะทางประมาณ 300-500 เมตร จะสามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ทำการเกษตรกรรมกระจายไปทั้งสองข้างตลอด

ลำห้วยได้ และยังใช้เป็นถนนสัญจรข้ามไปมาได้โดยสะดวก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการติดตามฯ มีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) จากการติดตามและประเมินผล พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน(Wet Crossing)ให้ครอบคลุมทุกอำเภอ ในจังหวัดขอนแก่น ที่มีลำห้วย หรือมีการขุดลอกลำห้วยใหม่ และควรจัดสรรงบประมาณในการปรับปรุงซ่อมแซมด้วย

2) จากการติดตามและประเมินผล พบว่า การก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน(Wet Crossing)

มีระยะห่างเกินไป ควรก่อสร้างเป็นช่วงๆ ระยะห่างประมาณ 500-1,000 เมตร แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่แต่ละแห่ง และให้ก่อสร้างถนนเลียบลำห้วยเพื่อใช้ในการสัญจรไปมา เช่น รอยนต์ หรือรถไถ สามารถขนพืชผลทางการเกษตรได้

3) จากการติดตามและประเมินผล พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง เป็นเจ้าของพื้นที่ ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อทำการก่อสร้างฝาย ขนาดเล็ก หรือขนาดกลาง

ให้กับชาวบ้านในพื้นที่ตำบลของตนเอง ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนในการขาดแคลนแหล่งน้ำ

บรรณานุกรม

- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. 2539. การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น
กรมการปกครอง.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. 2535. การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ประหยัด หงษ์ทองคำ. การพัฒนาทางการเมืองโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ :
ห้างหุ้นส่วนจำกัดพาพาส, ม.ป.ป.
- พรชัย รัชมีแพทย์. 2540. หลักกฎหมายการปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อนันต์ อนันตกุล. 2521. การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุทัย หิรัญโต. 2523. การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โอเพียนสโตร์.
- กรมทรัพยากรน้ำ. เรื่อง ฝ่ายแม่ภูมิปัญญาไทยใส่ใจสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : ม.ป.ป.
- สถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมฯ. สืบสานตามแนวพระราชดำริ. กรุงเทพฯ, ม.ป.ป.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. 2526. แบบมาตรฐาน สะพาน ท่อ และ ถนนสำหรับให้น้ำล้นผ่าน.
สำนักเลขาธิการ กสช. www.yotathai.net
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. 2547. คู่มือประกอบการประชุมสภาองค์การ

ภาคผนวก

ภาพกิจกรรมตรวจติดตามและประเมินผลโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน(wet crossing)

อำเภอหนองสองห้อง

อำเภอหนองสองห้อง

อำเภอเปือยน้อย

อำเภอหนอง

อำเภอพระยี่น

อำเภอชุมแพ

ภาพถ่ายฝายอำเภอชุมแพ

การติดตามและประเมินผลความคุ้มค่าโครงการก่อสร้างถนนสำหรับน้ำล้นผ่าน(Wet Crossing)

ประจำปี พ.ศ.2553,2554(หลังดำเนินการ)

คณะที่ปรึกษา

1. ดร.พงษ์ศักดิ์ ตั้งวานิชกพงษ์	นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
2. นายสุชาติ โคตรทุม	ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
3. นางสมาลี ฐานวิเศษ	รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
4. นายธาดา พรหมสาขา ณ สกลนคร	รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
5. นางสาวนงลักษณ์ รัตนจันทร์	รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ประวัติการศึกษา

1. นายวุฒิพร ศรีมั่งกรแก้ว	สมาชิกสภา อบจ.ขก เขต อ.เมืองขอนแก่น	กรรมการ
-ปริญญาตรี สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย		
-ปริญญาโท สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย		
2. นายณัฐพล แก้วชัน	สมาชิกสภา อบจ.ขก เขต อ.เมืองขอนแก่น	กรรมการ
-ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง		
-ปริญญาโท นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง		
3. นายสุรสิทธิ์ เคนพรม	สมาชิกสภา อบจ.ขก เขต อ.หนองเรือ	กรรมการ
- ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการพัฒนารัฐบาล ม.ราชภัฏเลย		
4. นายเลื่อน ศรีสุนนท์	ผู้แทนประชาคมท้องถิ่น	กรรมการ
- ข้าราชการบำนาญ		
5. นายชัยเลิศ จันท	ผู้แทนประชาคมท้องถิ่น	กรรมการ
-ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหัวบึง ตำบลพังทวย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น		
-ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		
6. ท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น		กรรมการ
7. โยธาธิการและผังเมือง		กรรมการ
8. นางสาวนงลักษณ์ รัตนจันทร์	รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	กรรมการ
-ปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น		
9. รองศาสตราจารย์ วิไลวัจน์ ฤกษ์อนุชิต	ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
ข้าราชการบำนาญ		
-ปริญญาตรี สาขารัฐศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		
-ปริญญาตรี สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์		
-ปริญญาโท สาขาสังคมวิทยามหาบัณฑิต(สังคมสงเคราะห์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		
10. นายประยุทธ์ ชานนวงษ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
ข้าราชการบำนาญ		
-ปริญญาตรี สาขารัฐศาสตรการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์		
-ปริญญาตรี สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์		
11. นายเพชร มูลป้อม	ผู้อำนวยการกองแผนและงบประมาณ	กรรมการ
-ปริญญาตรี สาขารัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช		
-ปริญญาโท ศาสตรมหาบัณฑิต(รัฐศาสตรการเมืองการปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน		

คณะทำงาน

1. นางดวงเนตร ชาสวรรณ นักบริหารงานนโยบายและแผน 7 คณะทำงาน
-ปริญญาดรี ศิลปศาสตรบัณฑิต(การจัดการทั่วไป) มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
-ปริญญโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. นางนวลมณี เหล่ากุนทา เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 7ว คณะทำงาน
-ปริญญาดรี รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
-ปริญญโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. นายอภิเดช สุระมณี เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล 5 คณะทำงาน
-ปริญญาดรี บริหารธุรกิจ สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
4. นางกมลสร สหนาวัน ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล คณะทำงาน
-ปริญญาดรี บริหารธุรกิจ สาขาการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย